

**BIDDAGEN EN ANDERE PUBLIEKE GEBEDEN
1555-1598**

Deze documentatie hoort bij de paragraaf 'Gebeden' van het boek 'Een vrije natie' van Alex van Vuuren. De bronvermeldingen staan in een aparte tabel.

Datum	Wat	Door wie uitgeroepen	Voor wie bedoeld	Reden
20 april 1567	Bid- en vastendag	Hervormde kerk	Hervormden in Amsterdam	Benauwdheid van komst Alva en vlucht prins Willem
3 september 1568	Vastendag	Waalse kerk in Southampton, Engeland	Gemeenteleden Waalse kerk in Southampton	Voor prins Willem van Oranje en zijn pogingen om de verdrukte kerken te verlossen
9 juli 1570	Vastendag	Protestantse gemeente in Maidstone, Engeland	Gelovigen in Maidstone met verzoek aan medegelovigen in Londen	Voor de verdrukte broeders in de Nederlanden
vanaf de zomer van 1572	Enige vastendagen	Particuliere synode voor Noord-Holland te Hoorn	Gelovigen in Noord-Holland	Wegens de nood van de tijd
25 september 1572	Vastendag	Waalse kerk in Southampton, Engeland	Gemeenteleden Waalse kerk in Southampton	Voor prins Willem van Oranje in zijn strijd tegen Alva
26 december 1572	Bid- en vastendag		De inwoners van het door de Spanjaarden belegerde Haarlem	Dank voor het afslaan van de vijand de vorige dag
1 februari 1573	Bid- en vastendag	Prins Willem van Oranje	In het hele land	Nood van het land
8 maart 1573	Bid- en vastendag	Prins Willem van Oranje	Inwoners van Holland	Nood van het land
24 en 26 juni 1573	Bid- en vastendagen	Prins Willem van Oranje	In het hele land	Verootmoediging om Gods toorn af te wenden
oktober 1573	Bid- en vastendag	Gouverneur Diederik Sonoy	Noordhollandse steden en dorpen	Dank voor de overwinning van de vloot van Bossu op 12 en 13 oktober
november 1573	Vasten en bidden	Stadsbestuur Leiden	De inwoners van Leiden	Vanwege de hongersnood tijdens het beleg
29 november 1573	Bid- en vastendag	Prins Willem van Oranje	Inwoners van Holland	Nood van het land
Kerst 1573	Vastendag	Nederlands hervormde kerk in Londen	Gemeenteleden Nederlandse kerk in Londen	Vanwege de 'jammerlijke staat' van de kerken van Frankrijk en Nederland
29 januari 1574	Dankzegging	Spontaan	De geuzen	Voor hun overwinning op de Spanjaarden in een zeeslag bij Reimerswaal
21 februari 1574	Bid- en vastendag	Stadbestuur Leiden	De inwoners van Leiden	Dank voor overwinning van de vloot in Zeeland
23 februari 1574	Dank- en feestdag	Stadbestuur Leiden	Klokkenluiders en schutterij van Leiden	Dank voor inname van Middelburg
6 juni 1574	Biddag	Stadbestuur Leiden	De inwoners van Leiden	Dank voor diverse overwinningen buiten Leiden en gebed voor beëindiging van het beleg van Leiden
26 augustus 1574	Vasten en bidden (geen dag genoemd)	Diederik van Bronckhorst, commissaris van de prins en lid van het stadsbestuur	De inwoners van Leiden	Voor het ontzet van Leiden
1 september 1574	Oproep tot gebed	Stadbestuur Leiden	De inwoners van Leiden	Voor de voorgenomen aanval van het prinselijke leger
29 september 1574	Oproep tot gebed	Stadbestuur Leiden	De inwoners van Leiden	Voor het ontzet van de stad

Datum	Wat	Door wie uitgeroepen	Voor wie bedoeld	Reden
3 oktober 1574	Dankstond	Stadbestuur Leiden	De inwoners van Leiden en de Geuzen	Dank voor het voedsel dat de stad is binnengekomen
3 oktober 1574	Dankstonden	Spontaan	In de twee grote kerken van Delft	Dank voor het ontzet van Leiden
9 november 1574	Bid- en vastendag	Hervormde kerk Dordrecht	Gemeenteleden	Vanwege de aanhoudende oorlog
10 november 1574	Bid- en vastendag	Stadbestuur Leiden	De inwoners van Leiden	Dank voor het Leidse ontzet
1 december 1574	Bid- en vastendag	Stadbestuur Leiden	De inwoners van Leiden	Dank voor vertrek van de vijand uit de omgeving van Leiden
8 februari 1575	Aan God gewijde dag	Stadbestuur Leiden	De inwoners van Leiden	Inwijding van de Leidse universiteit
15 februari 1575	Bid- en vastendag	Prins Willem van Oranje en de Staten van Holland en Zeeland	De inwoners van alle steden onder het bestuur van de prins	In verband met vredesonderhandelingen
21 maart 1575	Dankdag	Stadsbestuur Leiden	De inwoners van Leiden	Dank voor het ontzet van het eerste beleg een jaar geleden
23 juni 1575	Bid- en vastendag	Hervormde kerk Dordrecht	Gemeenteleden	
3 oktober 1575	Dankdag	Stadsbestuur Leiden	De inwoners van Leiden	Voor het Leids ontzet een jaar geleden
9 november 1575	Bid- en vastendag	Prins Willem van Oranje	De inwoners van alle steden en landen onder zijn bestuur	Voor de voorspoed van het land
23 februari 1576	Feestdag	Stadsbestuur Leiden	De inwoners van Leiden	Dank dat de vijand de schans van Krimpen heeft verlaten
5 juni 1576	Bid- en vastendag	Hervormde kerk Dordrecht	Gemeenteleden	Voor Zierikzee, dat belegerd werd
28 september 1576	Biddag	Staten van Holland	De inwoners van Holland	Dank en voorbede vanwege voorspoedig overleg met Vlaanderen, Brabant en andere gewesten
3 oktober 1576	Dankdag	Stadsbestuur Leiden	De inwoners van Leiden	Dank voor Leids ontzet van 1574
1 november 1576	Dankdag	Stadsbestuur Leiden	De inwoners van Leiden	Dank voor pacificatie van Gent
22 november 1576	Vastendag	Vluchtelingenkerken in Engeland	Gemeenteleden vluchtelingenkerken in Engeland	Voor de gelovigen in Antwerpen na de plundering van de stad op 4 november
4 februari 1577	Vastendag	Vluchtelingenkerken in Engeland	Gemeenteleden vluchtelingenkerken in Engeland	Voor bescherming van de kerken in Frankrijk en Vlaanderen
15 / 16 februari 1577	Bid- en vastendag	Staten van Holland	De inwoners van Holland	Voor het overleg dat Holland en Zeeland hebben met Don Juan van Oostenrijk
25 juli 1577	Bid- en vastendag	Stadsbestuur van Dordrecht in overleg met de Hervormde kerk	Inwoners van Dordrecht	
1 september 1577	Biddag	Staten van Holland	De inwoners van Holland	Dank voor goede ontwikkeling en voorbede voor de toekomst van het land
3 oktober 1577	Dankdag	Stadsbestuur Leiden	De inwoners van Leiden	Dank voor Leids ontzet van 1574
5 december 1577	Bid- en vastendag	Hervormde kerk Dordrecht	Gemeenteleden	
23 december 1577	Algemene omgang- en biddag	Generale Staten in Brussel	Zowel katholieken als protestanten in alle 17 provincies	Voor de voorspoed van het land en het bestuur van Matthias van Oostenrijk, de landvoogd
maart 1578	Biddag	Prins Willem van Oranje	Hele gewest Zeeland	Moeilijke tijden

Datum	Wat	Door wie uitgeroepen	Voor wie bedoeld	Reden
28 maart 1578	Bid- en vastendag	Staten van Holland	De inwoners van Holland	Vanwege de oorlog
24 juli 1578	Bid- en vastendag	Hervormde kerk Dordrecht	Gemeenteleden	Vanwege de oorlogsdreiging in de omliggende provincies
20 augustus 1578	Bid- en vastendag	Staten van Holland	De inwoners van Holland	Voor een einde aan de oorlog
3 oktober 1578	Dankdag	Stadsbestuur Leiden	De inwoners van Leiden	Dank voor Leids ontzet van 1574
19 november 1578	Bid- en vastendag	Staten van Holland	De inwoners van Holland	Voor de bevrijding van de Nederlanden
3 december 1578	Bid- en vastendag	Magistraat van Gent	In Gent	Bij gelegenheid van de komst van prins Willem van Oranje om de godsdienstvrede te bewaren
13 maart 1579	Bid- en vastendag	Staten van Holland	De inwoners van Holland	Voor de beëindiging van het geweld
31 maart 1579	Vastendag	Vluchtelingenkerken in Engeland	Gemeenteleden vluchtelingenkerken in Engeland	Voor de kerken in Vlaanderen, Brabant en andere plaatsen
1 april 1579	Bid- en vastendag	Staten van Holland op verzoek van prins Willem van Oranje	De inwoners van Holland	Voor de vredesbesprekingen in Antwerpen
9 september 1579	Bid- en vastendag	Staten van Holland en Zeeland	De inwoners van Holland en Zeeland	Vanwege de bedrieglijke vredehandel van de vijand
3 februari 1580	Biddag	Staten van Holland	De inwoners van Holland	Voor de bevrijding van de Nederlanden
24 april 1580	Biddag	Staten van Holland	De inwoners van Holland	Voor de bevrijding en de welvaart van de Nederlanden
24 juni 1580	Biddag	Synode van Gelderland te Harderwijk	Gelovigen in Gelderland	Vanwege de ellende in het gewest
18 september 1580	Biddag	Staten van Holland	De inwoners van Holland	
20 oktober 1580	Biddag	Prins Willem van Oranje, stadhouder van Friesland	De inwoners van Friesland	Vanwege de vijandelijke invasie in Friesland.
26 juli 1581	Dank- en feestdag	Prins Willem van Oranje, stadhouder van Friesland	De inwoners van Friesland	Vanwege de overwinning op de vijand (Rennenberg) op 19 juli.
9 augustus 1581	Biddag	Prins Willem van Oranje in overeenstemming met de wens van de nationale synode in Middelburg	De inwoners van Holland	Vanwege de oorlog
13 december 1581	Dankdag	Staten van Holland op verzoek van prins Willem van Oranje	De inwoners van Holland	Voor de voorspoed van de Nederlanden na het huwelijk tussen de hertog van Anjou en de koningin van Engeland
21 maart 1582	Bid- en vastendag	Magistraat van Antwerpen	De Franse en Nederlandse kerken in Antwerpen	Na de moordaanslag van Jaureguy op prins Willem van Oranje
1 april 1582	Bid- en vastendag	Staten van Holland	De inwoners van Holland	Voor het herstel van prins Willem van Oranje van zijn wond
2 mei 1582	Dankdag		In Antwerpen	Eerste kerkgang van prins Willem van Oranje na zijn herstel
28 november 1582	Bid- en vastendag	Prins Willem van Oranje	Inwoners van de Nederlanden	Om Gods toorn af te wenden
9 februari 1583	Biddag	Staten van Holland	De inwoners van Holland	Naar aanleiding van de Franse furie te Antwerpen

Datum	Wat	Door wie uitgeroepen	Voor wie bedoeld	Reden
20 april 1583	Bid- en vastendag	Staten van Holland	De inwoners van Holland	Vanwege het beleg van Eindhoven door Spaanse legers
24 augustus 1583	Bid- en vastendag	Staten van Holland op verzoek van prins Willem van Oranje	De inwoners van Holland	Vanwege het verlies van verschillende steden
20 september 1583	Bid- en vastendag		In Gelderland	
18 april 1584	Bid- en vastendag	Staten-Generaal	De inwoners van de Verenigde Nederlanden	Vanwege de hoge nood in het land
25 juli 1584	Bid- en vastendag	Staten-Generaal	De inwoners van de Verenigde Nederlanden	Na de dood van prins Willem van Oranje
21 oktober 1584	Biddag	Staten van Holland	De inwoners van Holland	Voor het bestuur van het land
6 november 1584	Vastendag	Vluchtelingenkerken in Engeland	Gemeenteleden vluchtelingenkerken in Engeland	
23 januari 1585	Bid- en vastendag	Staten-Generaal	De inwoners van de Verenigde Nederlanden	Wegens de moeilijke tijden
12 juni 1585	Bid- en vastendag	Staten-Generaal	De inwoners van de Verenigde Nederlanden	Voor het ontzet van Antwerpen
22 augustus 1585	Bid- en vastendag		In Gelderland	
27 augustus 1585	Vastendag	Vluchtelingenkerken in Engeland	Gemeenteleden vluchtelingenkerken in Engeland	Voor het door de Spanjaarden belegerde Antwerpen
22 januari 1586	Biddag	Staten-Generaal	De inwoners van de Verenigde Nederlanden	Voor de nieuwe regering onder de Graaf van Leicester
18 juni 1586	Bid- en vastendag	De landvoogd Graaf van Leicester	De inwoners van de Verenigde Nederlanden	Voor een zegen over zijn regering
9 juli 1586	Vastendag	Vluchtelingenkerken in Engeland	Gemeenteleden vluchtelingenkerken in Engeland	Voor de kerken in Vlaanderen en Frankrijk
3 september 1586	Bid- en vastendag	De landvoogd Graaf van Leicester	De inwoners van de Verenigde Nederlanden	Voor verlossing van de belegerde stad Grave
10 maart 1587	Bid- en vastendag		In Gelderland	
10 april 1587	Bid- en vastendag	Staten van Holland	De inwoners van Holland	Voor het behoud van het land tegen de aanvallen van de vijand
8 april 1587	Vastendag	Vluchtelingenkerken in Engeland	Gemeenteleden vluchtelingenkerken in Engeland	Naar aanleiding van de troebelen in Frankrijk en Holland
24 juni 1587	Bid- en vastendag		In Sluis, Vlaanderen	Vanwege het beleg van Sluis
26 juni 1587	Bid- en vastendag	Staten-Generaal	De inwoners van de Verenigde Nederlanden	Voor bescherming tegen de activiteiten van heimelijke vijanden
11 november 1587	Bid- en vastendag	Staten-Generaal	De inwoners van de Verenigde Nederlanden	Omdat het land van het Woord van God beroofd dreigt te worden
23/31 maart 1588	Bid- en vastendag	Staten-Generaal	De inwoners van de Verenigde Nederlanden	Vanwege de algemene toestand
20 juli 1588	Bid- en vastendag	Staten-Generaal	De inwoners van de Verenigde Nederlanden	Vanwege de dreiging van de vijand te water en te land
5 oktober 1588	Biddag	Raad van State	De inwoners van de Verenigde Nederlanden	Vanwege de dreiging van de Spaanse armada en het leger van Parma
7 december 1588	Biddag	Staten-Generaal	De inwoners van de Verenigde Nederlanden	Vanwege de ondergang van de Spaanse vloot
13 september 1589	Bid- en vastendag	Staten-Generaal	De inwoners van de Verenigde Nederlanden	Dank en voorbede voor de nieuwe Franse koning Hendrik IV
4 april 1590	Bid- en vastendag	Staten-Generaal	De inwoners van de Verenigde Nederlanden	Dank voor de inname van Breda

Datum	Wat	Door wie uitgeroepen	Voor wie bedoeld	Reden
15 augustus 1590	Bid- en vastendag	Staten-Generaal	De inwoners van de Verenigde Nederlanden	Dank voor Gods genade in de strijd met de vijand en gebed voor de bescherming van Frankrijk
22 augustus 1590	Bid- en vastendag	Raad van State	De inwoners van de Verenigde Nederlanden	
8 mei 1591	Biddag	Staten-Generaal	De inwoners van de Verenigde Nederlanden	Dank dat de ogen van vele vorsten open gaan voor de bedoelingen van Spanje
15 juni 1591	Biddag	Classis Dordrecht	Gemeenteleden Dordrecht en omstreken	
27 juni 1591	Bid- en vastendag	Staten-Generaal	De inwoners van de Verenigde Nederlanden	Dank voor de inname van Zutphen en Deventer
27 november 1591	Bid- en vastendag	Staten-Generaal	De inwoners van de Verenigde Nederlanden	Dank voor de verovering van vele plaatsen door prins Maurits zonder grote verliezen
10 december 1591	Vastendag	Vluchtelingenkerken in Engeland	Gemeenteleden vluchtelingenkerken in Engeland	Voor de kerken in de verdrukking
7 mei 1592	Bid- en vastendag	Staten-Generaal	De inwoners van de Verenigde Nederlanden	Voor de koning van Frankrijk in oorlog met Spanje
6 oktober 1592	Feestdag	Stadsbestuur Leiden	De inwoners van Leiden	Vanwege de inauguratie van de theologische faculteit aan de universiteit
9 december 1592	Biddag	Staten-Generaal	De inwoners van de Verenigde Nederlanden	Dank voor de verovering van Steenwijk, Coevorden en andere plaatsen
14 april 1593	Bid- en vastendag	Raad van State	De inwoners van de Verenigde Nederlanden	Voor succesvolle voortgang van de oorlog
9 juni 1593	Vastendag	Vluchtelingenkerken in Engeland	Gemeenteleden vluchtelingenkerken in Engeland	Voor de moeilijke situatie in Frankrijk en Vlaanderen
25 juni 1593	Dank- en feestdag	Stadsbestuur Leiden	De inwoners van Leiden	Voor de verovering van Geertruidenberg
29 september 1593	Bid- en vastendag		In Gelderland	
30 maart 1594	Bid- en vastendag	Staten-Generaal	De inwoners van de Verenigde Nederlanden	Voor nieuwe militaire ondernemingen van staatse (Nederlandse) zijde
18 mei 1594	Vastendag	Vluchtelingenkerken in Engeland	Gemeenteleden vluchtelingenkerken in Engeland	Voor de kerken in de verdrukking
27 juli 1594	Feestdag	Stadsbestuur Leiden	De inwoners van Leiden	Dank voor de inname van Groningen
28 september 1594	Bid- en vastendag		In Gelderland	
28 oktober 1594	Biddag	Staten-Generaal	De inwoners van de Verenigde Nederlanden	Dank voor het voorspoedige verloop van de oorlog in 1594
24 mei 1595	Bid- en vastendag	Staten-Generaal	De inwoners van de Verenigde Nederlanden	Voor het begin van de veldtocht van dit seizoen
21 september 1595	Vastendag	Vluchtelingenkerken in Engeland	Gemeenteleden vluchtelingenkerken in Engeland	Voor de kerken in de verdrukking
29 november 1595	Bid- en vastendag	Staten-Generaal	De inwoners van de Verenigde Nederlanden	Vanwege de dure tijd en de aanvallen van de vijand
29 mei 1596	Bid- en vastendag	Staten-Generaal	De inwoners van de Verenigde Nederlanden	Voor het militaire ondernemingen van dit nieuwe seizoen
22 januari 1597	Bid- en vastendag	Staten-Generaal	De inwoners van de Verenigde Nederlanden	Voor de verbreking van de macht van de vijand
2 juli 1597	Bid- en vastendag	Staten-Generaal	De inwoners van de Verenigde Nederlanden	Voor het militaire ondernemingen van dit nieuwe seizoen

Datum	Wat	Door wie uitgeroepen	Voor wie bedoeld	Reden
september 1597	Dankdag	Staten-Generaal op advies van Raad van State	De inwoners van de Verenigde Nederlanden	Voor de geslaagde belegering van Rheinberg door prins Maurits
24 september 1597	Vastendag	Vluchtelingenkerken in Engeland	Gemeenteleden vluchtelingenkerken in Engeland	Voor wijsheid voor de protestantse vorsten
15 oktober 1597	Bid- en vastendag		In Gelderland	
5 november 1597	Biddag	Staten-Generaal	De inwoners van de Verenigde Nederlanden	Dank voor overwinningen die in 1597 behaald zijn
17 maart 1598	Bid- en vastendag	Staten-Generaal	De inwoners van de Verenigde Nederlanden	Voor het militaire ondernemingen van het nieuwe seizoen
16 december 1598	Bid- en vastendag	Staten-Generaal	De inwoners van de Verenigde Nederlanden	Voor succes in de oorlog en voor economische welvaart

N.B. Het gaat hier om gebedsoproepen die gedaan zijn ten gunste van de vrijheidsstrijd. Niet alle biddagen die binnen een kerkelijke gemeente werden gehouden staan vermeld in de lijst. Hier volgen enkele voorbeelden van biddagen die niet in de lijst zijn opgenomen:

- Tussen begin 1574 en juni 1591 werden er in de Waalse kerk in Southampton (naast de genoemde biddagen waar alle vluchtelingenkerken in Engeland aan mee deden) tweeëntwintig vastendagen gehouden waar voor de medegelovigen (calvinisten) in Lage Landen gebeden werd (Registre des baptesmes, 125-129).
- Ook in de Nederlandse kerk in Londen werden geregeld algemene biddagen georganiseerd, blijkens de notulen van de kerkenraad. De reden om te bidden en vasten staat daarbij niet altijd vermeld. Tussen november 1569 en juni 1575 werden tenminste tien 'generale' biddagen gehouden (Acta van het consistorie, 272, 308, 312, 335 - noot 44, 367, 368, 385, 402, 413, 416).
- In Dordrecht werden er in de Hervormde kerk twee tot vier bid- en vastdagen per jaar gehouden (Uw rijk kome, vii).

BIDDAGEN EN ANDERE PUBLIEKE GEBEDEN
BRONNEN

Datum	Bronvermelding (voor volledige vermelding zie literatuurlijst hieronder)
20 april 1567	Kist, <u>Neêrland's bededagen I</u> , 119-120. Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 1. Bor, <u>Oorsprongk I</u> , 167 (derde boek, fol. 118).
3 september 1568	<u>Registre des baptesmes</u> , 125.
9 juli 1570	In een brief van de Nederlandse gemeente in Maidstone, Engeland, aan de Nederlandse kerk in Londen, van woensdag 5 juli 1570, wordt een vastendag uitgeroepen voor de zondag daarop. Men verzoekt de kerk in Londen hetzelfde te doen. <u>Epistulae et tractatus</u> , I, 105.
vanaf de zomer van 1572	De eerste synode die ooit in het Noorderkwartier is gehouden vond plaats in de zomer van 1572 in Hoorn. Daar is besloten om enige vastendagen te 'verordineren' <i>nae den jegenwoerdigen noot des tyts</i> . Aldus artikel 3 van de particuliere synode in Alkmaar van 31 maart 1573. <u>Acta der provinciale en particuliere synoden I</u> , 5.
25 september 1572	<u>Registre des baptesmes</u> , 125.
26 december 1572	Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 1.
1 februari 1573	Blijkens een brief van Pieter de Carpentier, predikant te Schiedam, aan de kerkenraad van de Nederlandse kerk in Londen, Schiedam, 13 februari 1573: <i>Wy hebben hier eenen ghemeynen vasten dach in tgansche Lant ghehouden door bevele van myn Heere den Prinche</i> <u>Epistulae et tractatus</u> , I, 199. Brief van prins Willem van Oranje aan de ingezetenen van Holland, geschreven te Delft 25 januari 1573. www.inghist.nl/Onderzoek/Projecten/WVO/brief/11282 geraadpleegd op 10 juni 2010.
8 maart 1573	Brief van prins Willem van Oranje aan de ingezetenen van Holland, geschreven te Delft 28 februari 1573 www.inghist.nl/Onderzoek/Projecten/WVO/brief/11284 geraadpleegd op 10 juni 2010.
24 en 26 juni 1573	Deze twee dagen worden in een brief van prins Willem van Oranje afgekondigd, d.d. 19 juni 1573, Leiden. 'Vasten- en bededag a° 1573', 354.
oktober 1573	Kist, <u>Neêrland's bededagen I</u> , 113-114. Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 1-2. Bor, <u>Oorsprongk I</u> , 457 (zesde boek, fol. 336).
november 1573	Afgekondigd op 5 november 1573; er wordt geen exacte datum voor de vastendag genoemd. Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 2-3.
29 november 1573	Brief van prins Willem van Oranje aan de magistraten van de steden van Holland, geschreven te Delft 20 november 1573. www.inghist.nl/Onderzoek/Projecten/WVO/brief/9316 geraadpleegd op 10 juni 2010.
Kerst 1573	Beslissing van de kerkenraad op 17 december 1573 om samen met de Franse en Italiaanse kerk in Londen een algemene vastendag te houden. <u>Acta van het consistorie</u> , 385.
29 januari 1574	<i>Deze voorschreven victorie heeft den Hollanders en Zeelanders eenen groten moet en couragie gegeven, en men heeft grote tekenen van blyschap al daer getoont, en God Almachtig van sijne genade gedankt.</i> Bor, <u>Oorsprongk I</u> , 479 (zevende boek, fol. 5).
21 februari 1574	Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 3.
23 februari 1574	Ibidem, 3-4.
6 juni 1574	Ibidem, 4-5.
26 augustus 1574	Ibidem, 5-8.

Datum	Bronvermelding (voor volledige vermelding zie literatuurlijst hieronder)
1 september 1574	Ibidem, 8-9.
29 september 1574	Ibidem, 9-10.
3 oktober 1574, Leiden	Ibidem, 11. Dit gebeurde die dag in Leiden direct nadat de Geuzen voedsel de stad hadden binnengebracht: <i>De [Geuzen-]Admiraelen inde Stadt zijnde, zijn terstont met heur volck ende den Burgeren nae de Kercke ghegaen, ende hebben met den Kinderen van Israel den Heere die hun soo wonderlick een Zee tot drooch Landt gemaect, ... van gantscher herten ghelooft ende ghepresen.</i> Orlers, <i>Beschrijvinge der stad Leyden</i> (1614) 412. Orlers, <i>Beschrijvinge der stad Leyden</i> (1641) 538.
3 oktober 1574, Delft	Op 3 oktober 1574 om twee uur 's middags woonde de prins een kerkdienst bij in Delft. Tijdens de preek kreeg hij een briefje in handen, waarin admiraal Boisot hem melding maakte van het ontzet van Leiden. De admiraal gaf daarbij de eer aan God, schrijvende dat het de Heere behaagd had vrees in de harten van de vijanden te zenden, waardoor zij de schans van Lammen hadden verlaten en zo een vrije toegang tot de stad hadden gelaten. De prins liet dit bericht meteen na de preek door de predikant voorlezen. Het nieuws was snel bekend in Delft, waardoor er spontaan onder grote belangstelling dankzeggingen gedaan werden in de twee grote kerken aldaar. Orlers, <i>Beschrijvinge der stad Leyden</i> (1614) 412. Orlers, <i>Beschrijvinge der stad Leyden</i> (1641) 538-539.
9 november 1574	<i>Uw rijk kome</i> , 26.
10 november 1574	Kist, <i>Neêrland's bededagen</i> II, 11-12.
1 december 1574	Ibidem, 12-13.
8 februari 1575	Ibidem, 13-16. Afkondiging door het stadsbestuur van Leiden op 3 februari 1575: <i>Voorts dat men ten voors. daege des mergens ten seven uyren in S. Pieterskerck deser stede een predicatie ende sermoon uyten woorde Gods zal beginnen te doen, alwaer hem eenen yegelyck zal hebben te verschijnen ende den almogenden Godt vlijtelyck end vuyrlyck te bidden dat zijne godlycke wille zy de voors. nieuwe accademie, universiteyt of hooge schole met zijnen heyligen geeste ende godlycken segen te begenadigen, doen vermeerderen, voorsien ende wassen tot vermeerderinge zijns goddelycken naems, ons aller zalicheyt, ende voorspoet deser stede en groetmakinge.</i> Bronnen tot de geschiedenis der Leidsche Universiteit I, 13*.
15 februari 1575	Kist, <i>Neêrland's bededagen</i> II, 16. Bor, <i>Oorsprongk</i> I, 597 (achtste boek, fol. 87). <i>Uw rijk kome</i> , 37.
21 maart 1575	Kist, <i>Neêrland's bededagen</i> II, 16-17.
23 juni 1575	<i>Uw rijk kome</i> , 45.
3 oktober 1575	Kist, <i>Neêrland's bededagen</i> II, 17-18. Na het ontzet in 1574 maakte de vroedschap van de stad Leiden het besluit om de gebeurtenissen van 3 oktober niet te vergeten. Om God te danken voor Leidens verlossing van de vijanden, zal er <i>alle jaren</i> een algemene bid- en dankdag op 3 oktober in de hele stad worden gehouden. Orlers, <i>Beschrijvinge der stad Leyden</i> , 539.
9 november 1575	Kist, <i>Neêrland's bededagen</i> I, 172. Kist, <i>Neêrland's bededagen</i> II, 18-19.
23 februari 1576	Kist, <i>Neêrland's bededagen</i> II, 19-20.
5 juni 1576	<i>Uw rijk kome</i> , 55.
28 september 1576	Kist, <i>Neêrland's bededagen</i> II, 20-21.
3 oktober 1576	Ibidem, 21-22.
1 november 1576	Kist, <i>Neêrland's bededagen</i> I, 173-174. Kist, <i>Neêrland's bededagen</i> II, 22-24.
22 november 1576	<i>Registre des baptesmes</i> , 126.© ®

Datum	Bronvermelding (voor volledige vermelding zie literatuurlijst hieronder)
4 februari 1577	Ibidem.
15 / 16 februari 1577	Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 24-25. <u>Uw rijk kome</u> , 73. In Leiden werd de biddag op 15, in Dordrecht op 16 februari gehouden.
25 juli 1577	<u>Uw rijk kome</u> , 82.
1 september 1577	Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 25.
3 oktober 1577	Ibidem, 26-27.
5 december 1577	<u>Uw rijk kome</u> , 92.
23 december 1577	Kist, <u>Neêrland's bededagen I</u> , 114.
maart 1578	Op 6 maart 1578 drong prins Willem in een brief aan de Staten van Zeeland aan op het uitschrijven van een bededag: <i>... opdat Godt almachtich die oogen zijnder bermherticheyt op zyne bedroefde kercke ende gemeente wil nederslagen, ende ons al tsamen in dese beswaerlicke ende periculose tyden met genaden aensien, Soo wert goet dat ghy door den geheelen Lande ende Graefschappe van zeelant eenen gemeenen gebethdach doet publiceren ende houden, Vastelick betrouwende dat die heere Christus zynder litmaeten oitmoedige gebeden zal aenhooren tot vermeerderinge zynder glorie</i> <u>Acta van de Nederlandsche synoden</u> , 286 en 287, citaat 287 (ten onrechte heeft de bewerker '6 mei' in plaats van '6 maart' boven de brief gezet). Idem: www.inghist.nl/Onderzoek/Projecten/WVO/brief/10303 geraadpleegd op 10 juni 2010.
28 maart 1578	Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 27-28.
24 juli 1578	<u>Uw rijk kome</u> , 118.
20 augustus 1578	Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 28-29. <u>Uw rijk kome</u> , 125.
3 oktober 1578	Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 29-30.
19 november 1578	Ibidem, 31. <u>Uw rijk kome</u> , 143.
3 december 1578	Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 31. De prins was een dag eerder in Gent aangekomen; hij ging op 3 december zelf ook ter predikatie. <u>Te Water, Historie der hervormde kerke te Gent</u> , 200.
13 maart 1579	Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 32.
31 maart 1579	Besloten in Londen op 19 maart 1579; hierover was overleg met andere kerken. <u>Acta van het consistorie</u> , 506. Ook gevonden bij de Waalse kerk in Southampton. <u>Registre des baptesmes</u> , 126.
1 april 1579	Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 32-33. <u>Uw rijk kome</u> , 162. In Dordrecht werd de vastendag op 2 april gehouden.
9 september 1579	Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 33-34. <u>Uw rijk kome</u> , 181. In Dordrecht werd de vastendag op 10 september gehouden.
3 februari 1580	Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 34-35.
24 april 1580	Ibidem, 35-36.
24 juni 1580	<i>Demnach viell jamers und ellendigheits in dem lande vorhanden, sall ein gemeijner beedtdagh im ganzten landen angestellet und den 24 Junij gehalten werden.</i> <u>Acta van de provinciale synode te Harderwijk</u> , 13 mei tot 3 juni 1580, artikel 22. <u>Acta der provinciale en particuliere synoden IV</u> , 14.
18 september 1580	Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 36.

Datum	Bronvermelding (voor volledige vermelding zie literatuurlijst hieronder)
20 oktober 1580	De datum is volgens de moderne Gregoriaanse kalender. Deze kalender werd rond nieuwjaar 1583 ingevoerd in onder andere Holland en Zeeland. Data vóór 1583 werden later ook omgerekend naar deze nieuwe kalender, die tien dagen voor liep op de oude Juliaanse kalender. Andere gewesten hielden nog lange tijd de Juliaanse kalender aan. De oude kalender wordt aangeduid met o.s., de afkorting voor oude stijl. De datum van de biddag is in Friesland 10 oktober 1580 (o.s.). Plakkaat van Bernard van Merode, kapitein-generaal van Friesland namens prins Willem van Oranje, van 25 september (o.s.). Ibidem, 36-37. Schwartzenberg, <i>Groot placaat en charter-boek</i> IV, 208.
26 juli 1581	Volgens de oude stijl was de datum van de overwinning 9 juli en die van de dankdag 16 juli. Plakkaat van Bernard van Merode van 14 juli 1581 (o.s.). Kist, <i>Neêrland's bededagen</i> II, 37. Schwartzenberg, <i>Groot placaat en charter-boek</i> IV, 263.
9 augustus 1581	Plakkaat van Bernard van Merode van 26 juli 1581 (o.s.). Kist, <i>Neêrland's bededagen</i> II, 37-38. Schwartzenberg, <i>Groot placaat en charter-boek</i> IV, 264. Brief van prins Willem aan de Staten van Vlaanderen, Den Haag, 18 juli 1581. <i>Documents historiques inédits</i> , 286-288. Een gelijklopende brief aan de Staten van Brabant, zelfde datum, zelfde plaats; bovendien een brief van de Staten van Brabant gericht aan het stadsbestuur van Antwerpen (d.d. 5 augustus) en het gebod van het Antwerpse stadsbestuur tot het houden van de bid- en vastendag (d.d. 5 augustus) in: <i>Antwerpsch Archievenblad</i> 3, 425-428 en 425, noot 1.
13 december 1581	Kist, <i>Neêrland's bededagen</i> II, 38-39. Wagenaar, <i>Vaderlandsche historie</i> VII, 421.
21 maart 1582	Kist, <i>Neêrland's bededagen</i> II, 39-40. <i>'s Woensdaegs acht dagen te voren, was by de Magistraet een vaste en biddag geboden om God te bidden voor de gesontheit van den Prince, de welke gehouden werd met sulken menigte en toevloedinge van volk in allen Kerken, datmen niet weet oit meer volx in de Kerken van Antwerpen gesien te hebben, noch noit so vele tranen gestort te sijn, door de grote liefde en affectie die de gemene borgeren en inwoonders van de stad Antwerpen den Prince waren toedragende.</i> Bor, <i>Oorsprongk</i> II, 314 (zeventiende boek, fol. 17). Bor geeft woensdag 21 maart op; Kist geeft woensdag 22 maart op, maar de 22ste was een donderdag.
1 april 1582	Kist, <i>Neêrland's bededagen</i> II, 40-41.
2 mei 1582	Ibidem, 41. <i>den 2 Mey wesende biddag [de prins] zijn kerkgang gedaen hadde, daer sulke toeloop was van volk om den Prince te sien, datmen naulijx uit noch in de kerke konden komen, vele weenden van blijdschap</i> Bor, <i>Oorsprongk</i> II, 316 (zeventiende boek, fol. 19).
28 november 1582	Brief van prins Willem van Oranje aan de Staten van Gelderland (Antwerpen, 8 november 1582). <i>Stukken voor de vaderlandsche historie</i> IV, 430-432. Een gelijklopende brief, aan de Staten van Zeeland. www.inghist.nl/Onderzoek/Projecten/WVO/brief/988 geraadpleegd op 11 juni 2010.
9 februari 1583	Kist, <i>Neêrland's bededagen</i> II, 41-42.
20 april 1583	Ibidem, 42.
24 augustus 1583	Ibidem, 43-44.
20 september 1583	Ibidem, 44.
18 april 1584	Besloten op 5 april 1584. <i>Resolutiën der Staten-Generaal</i> IV, 718. Kist, <i>Neêrland's bededagen</i> II, 44-45.

Datum	Bronvermelding (voor volledige vermelding zie literatuurlijst hieronder)
25 juli 1584	Resolutie van de Staten-Generaal van 14 juli 1584 (de biddag werd in Holland op 25 juli gehouden; de Staten-Generaal hadden de vaststelling van de dag aan de gewesten overgelaten). <u>Resolutiën der Staten-Generaal IV</u> , 656. Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 45-46. <u>Correspondance de Guillaume VI</u> , 171.
21 oktober 1584	Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 46.
6 november 1584	In Engeland hield men nog vast aan de Juliaanse kalender. De datum was daar 27 oktober (o.s.). <u>Registre des baptesmes</u> , 127. Bericht aan vergadering van de kerkenraad in Londen op 8 oktober 1584 (o.s.). <u>Acta van het consistorie</u> , 738.
23 januari 1585	Besloten op 31 december 1584. <u>Resolutiën der Staten-Generaal IV</u> , 718-719. Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 46-47.
12 juni 1585	Resolutie van de Staten-Generaal van 31 mei 1585. <u>Resolutiën der Staten-Generaal V</u> , 19. Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 47-48.
22 augustus 1585	Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 48.
27 augustus 1585	De datum in Engeland is 17 augustus 1585 (o.s.). <u>Registre des baptesmes</u> , 127.
22 januari 1586	Besluit van de Staten-Generaal op 8 januari 1586. <u>Resolutiën der Staten-Generaal V</u> , 487-488. Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 48-49.
18 juni 1586	In de resoluties van de Staten-Generaal staat op deze dag: <i>overmits desen dach is geweest eenen generalen bededach, en is gheen vergadringe gehouden.</i> <u>Resolutiën der Staten-Generaal V</u> , 488. Kist, <u>Neêrland's bededagen I</u> , 172-173. Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 49-50.
9 juli 1586	De datum in Engeland is 29 juni 1586 (o.s.). <u>Registre des baptesmes</u> , 127-128.
3 september 1586	Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 50-51
10 maart 1587	Ibidem, 51.
10 april 1587	Ibidem, 51-52. Deze biddag werd ook in Gelderland gehouden, dus het betrof mogelijk een algemene biddag voor alle provincies.
8 april 1587	De datum in Engeland is 29 maart 1587 (o.s.). <u>Registre des baptesmes</u> , 128.
24 juni 1587	<i>Den vierentwintighsten der maant vierde men binnen Sluis, met vasten en bidden om een' heilzaame uitkoomst.</i> Hoofd, 'Nederlandsche historien', 1164.
26 juni 1587	Resolutie van de Staten-Generaal van 16 juni 1587. <u>Resolutiën der Staten-Generaal V</u> , 774-775. Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 52-53.
11 november 1587	Resolutie van de Staten-Generaal van 23 oktober 1587. <u>Resolutiën der Staten-Generaal V</u> , 775. Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 53-55.
23/31 maart 1588	Resolutie van de Staten-Generaal van 16 maart 1588. De dag werd uitgeschreven voor de volgende woensdag, 23 maart, maar later werd bepaald dat de bid- en vastendag op 31 maart plaats mocht hebben, vanwege het korte tijdsbestek. Alleen in Holland werd 23 maart aangehouden. <u>Resolutiën der Staten-Generaal VI</u> , 287.

Datum	Bronvermelding (voor volledige vermelding zie literatuurlijst hieronder)
20 juli 1588	Resolutie van de Staten-Generaal van 5 juli 1588. Ibidem. Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 55-56.
5 oktober 1588	Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 56-57.
7 december 1588	Ibidem, 57-58.
13 september 1589	Resolutie van de Staten-Generaal van 30 augustus 1589. <u>Resolutiën der Staten-Generaal VI</u> , 663-664. Kist, <u>Neêrland's bededagen I</u> , 176-178. Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 58.
4 april 1590	Resolutie van de Staten-Generaal van 6 maart 1590. <u>Resolutiën der Staten-Generaal VII</u> , 288; zie ook 17-18 waaruit blijkt dat die dag aan de Staten-Generaal verslag was gedaan van de inname van Breda. Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 58-59.
15 augustus 1590	Resolutie van de Staten-Generaal van 31 juli 1590. <u>Resolutiën der Staten-Generaal VII</u> , 288. Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 59-61.
22 augustus 1590	Bericht van de Raad van State aan de Staten-Generaal, 6 augustus 1590. <u>Resolutiën der Staten-Generaal VII</u> , 288.
8 mei 1591	Resolutie van de Staten-Generaal van 6 april 1591. <u>Resolutiën der Staten-Generaal VII</u> , 504-505. Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 61-62.
15 juni 1591	<u>Classicale acta 1573-1620 I</u> , 332.
27 juni 1591	Resolutie van de Staten-Generaal van 11 juni 1591. <u>Resolutiën der Staten-Generaal VII</u> , 315. Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 62-63.
27 november 1591	Resolutie van de Staten-Generaal van 1 november 1591. <u>Resolutiën der Staten-Generaal VII</u> , 505. Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 63-64.
10 december 1591	De datum in Engeland is 30 november 1591 (o.s.). <u>Registre des baptesmes</u> , 129.
7 mei 1592	Resolutie van de Staten-Generaal van 10 april 1592. <u>Resolutiën der Staten-Generaal VII</u> , 741. Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 64-65.
6 oktober 1592	Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 65-66.
9 december 1592	Resolutie van de Staten-Generaal van 10 november 1592. <u>Resolutiën der Staten-Generaal VII</u> , 741. Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 66-67.
14 april 1593	Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 67-68.
9 juni 1593	De datum in Engeland is 30 mei 1593 (o.s.). <u>Registre des baptesmes</u> , 129.
25 juni 1593	Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 68-69.
29 september 1593	Ibidem, 69.
30 maart 1594	Resoluties van 31 januari en 1 februari 1594. <u>Resolutiën der Staten-Generaal VIII</u> , 359. Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 69-70.
18 mei 1594	De datum in Engeland is 8 mei 1594 (o.s.). <u>Registre des baptesmes</u> , 129.
27 juli 1594	Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 70-72.
28 september 1594	Ibidem, 72.

Datum	Bronvermelding (voor volledige vermelding zie literatuurlijst hieronder)
28 oktober 1594	Resolutie van de Staten-Generaal van 22 september 1594. <u>Resolutiën der Staten-Generaal VIII</u> , 360. Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 72-73.
24 mei 1595	Resolutie van de Staten-Generaal van 2 mei 1595. <u>Resolutiën der Staten-Generaal VIII</u> , 662. Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 73.
21 september 1595	De datum in Engeland is 11 september 1595 (o.s.). <u>Registre des baptesmes</u> , 129.
29 november 1595	Resolutie van de Staten-Generaal van 4 november 1595. <u>Resolutiën der Staten-Generaal VIII</u> , 662. Volgens Kist vermelden de resoluties van de Staten van Holland 19 in plaats van 29 november. Dat is echter een zondag, terwijl de resolutie ook uitdrukkelijk vermeldt dat het om een woensdag moet gaan, hetgeen overeenkomt met 29 november. Waarschijnlijk handelt het hier om een leesfout. Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 73-74.
29 mei 1596	Resolutie van de Staten-Generaal van 8 mei 1596. <u>Resolutiën der Staten-Generaal IX</u> , 349. Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 74.
22 januari 1597	Resolutie van de Staten-Generaal van 22 december 1596. <u>Resolutiën der Staten-Generaal IX</u> , 349. Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 74-75.
2 juli 1597	Resolutie van de Staten-Generaal van 14 juni 1597. <u>Resolutiën der Staten-Generaal IX</u> , 701. Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 75.
september 1597	Op 23 augustus 1597 kwamen drie gecommiteerden van de Raad van State op de vergadering van de Staten-Generaal. Daar feliciteerden zij de Staten-Generaal met de bezetting van Rheinberg door prins Maurits op 20 augustus. Zij stelden voor om een dankdag in te stellen: <i>eenen extraordinaris dach tot dancsegginge an Godt Almachtich voer deselve verleende victorie</i> . Die dag schreven de Staten aan de gewesten, dat de predikanten in de kerken de gemeente moesten opwekken om God te danken voor de genoemde overwinning. Resolutie van de Staten-Generaal van 11 oktober 1597. <u>Resolutiën der Staten-Generaal IX</u> , 379, 701, noot 1; citaat 379.
24 september 1597	De datum in Engeland is 14 september 1597 (o.s.). <u>Registre des baptesmes</u> , 130.
15 oktober 1597	Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 76.
5 november 1597	Resolutie van de Staten-Generaal van 11 oktober 1597 <u>Resolutiën der Staten-Generaal IX</u> , 701. Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 76.
17 maart 1598	Resolutie van de Staten-Generaal van 18 februari 1598. <u>Resolutiën der Staten-Generaal X</u> , 367-368. Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 76-77.
16 december 1598	Resolutie van de Staten-Generaal van 3 oktober 1598. <u>Resolutiën der Staten-Generaal X</u> , 368. Kist, <u>Neêrland's bededagen II</u> , 78.

BIDDAGEN EN ANDERE PUBLIEKE GEBEDEN
LITERATUURLIJST

Acta der provinciale en particuliere synoden, gehouden in de Noordelijke Nederlanden gedurende de jaren 1572-1620 I, Noord-Holland 1572-1608. J. Reitsma en S.D. van Veen ed. (Groningen 1892).

Acta der provinciale en particuliere synoden, gehouden in de Noordelijke Nederlanden gedurende de jaren 1572-1620 IV, Gelderland 1579-1620. J. Reitsma en S.D. van Veen ed. (Groningen 1895).

Acta van de Nederlandsche synoden der zestiende eeuw. F.L. Rutgers ed. ('s-Gravenhage 1899; herdruk Dordrecht 1980).

Acta van het consistorie van de Nederlandse gemeente te Londen, 1569-1585. A.J. Jelsma en O. Boersma ed. Rijks geschiedkundige publicatiën, kleine serie nr. 76 ('s-Gravenhage 1993).

Antwerpsch Archievenblad. Bulletin des archives d'Anvers 3 (1866).

Bor, Pieter Christiaenz., Oorsprongk, begin, en vervolgh der Nederlandsche oorlogen, beroerten, en borgerlyke oneenigheden I (Amsterdam 1679).

Bor, Pieter Christiaenz., Oorsprongk, begin, en vervolgh der Nederlandsche oorlogen, beroerten, en borgerlyke oneenigheden II (Amsterdam 1680).

Bronnen tot de geschiedenis der Leidsche Universiteit I, 1574-7 febr. 1610. P.C. Molhuysen ed. Rijks geschiedkundige publicatiën, grote serie nr. 20 ('s-Gravenhage 1913).

Classicale acta 1573-1620. Particuliere synode Zuid-Holland I, Classis Dordrecht 1573-1600. J.P. van Dooren ed. Rijks geschiedkundige publicatiën, kleine serie nr. 49 ('s-Gravenhage 1980).

Correspondance de Guillaume le Taciturne, prince d'Orange VI. L.P. Gachard ed. (Brussel/Gent/Leipzig 1857).

Documents historiques inédits concernant les troubles des Pays-Bas, 1577-1584 II. Ph. Kervyn de Volkaersbeke en J. Diegerick ed. (Gent 1849).

Epistulae et tractatus. Cum reformationis tum ecclesiae Londino-Batavae historiam illustrantes I, A.D. 1523 – 16 Jun. 1631. Joannes Henricus Hessels ed. Ecclesiae Londino-Batavae archivum, Tomus 3 (Cambridge 1897).

Hoof, Pieter Corneliszoon, 'Nederlandsche historien' (1703) in: Idem, Alle de gedrukte werken 1611-1738 V (Amsterdam 1972).

Kist, N.C., Neêrland's bededagen en biddagsbrieven I, Oorsprong, lotgevallen en toestand der christelijke biddagsviering, bijzonder in Nederland (Leiden 1848).

Kist, N.C., Neêrlands bededagen en biddagsbrieven II, De Nederlandsche biddagsbrieven (Leiden 1849). ©®

Oranje, Willem van, Brieven: www.inghist.nl/Onderzoek/Projecten/WVO/

Orlers, I.I., Beschrijvinge der stad Leyden (Leiden 1614).

Orlers, I.I., Beschrijvinge der stad Leyden (Leiden 1641).

Registre des baptesmes, mariages ets mortz, et jeusnes. De léglise Wallonne et des isles de Jersey, Guernesey, Serq, Origny, etc. établie à Southampton. Humphrey Marett Godfray ed. The publications of the Huguenot Society of London. Volume 4 (Londen 1890).

Resolutiën der Staten-Generaal van 1576 tot 1609 IV, 1583-1584. N. Japikse ed. Rijks geschiedkundige publicatiën, grote serie nr. 43 ('s-Gravenhage 1919).*

Resolutiën der Staten-Generaal van 1576 tot 1609 V, 1585-1587. N. Japikse ed. Rijks geschiedkundige publicatiën, grote serie nr. 47 ('s-Gravenhage 1921).*

Resolutiën der Staten-Generaal van 1576 tot 1609 VI, 1588-1589. N. Japikse ed. Rijks geschiedkundige publicatiën, grote serie nr. 51 ('s-Gravenhage 1922).*

Resolutiën der Staten-Generaal van 1576 tot 1609 VII, 1590-1592. N. Japikse ed. Rijks geschiedkundige publicatiën, grote serie nr. 55 ('s-Gravenhage 1923).*

Resolutiën der Staten-Generaal van 1576 tot 1609 VIII, 1593-1595. N. Japikse ed. Rijks geschiedkundige publicatiën, grote serie nr. 57 ('s-Gravenhage 1925).*

Resolutiën der Staten-Generaal van 1576 tot 1609 IX, 1596-1597. N. Japikse ed. Rijks geschiedkundige publicatiën, grote serie nr. 62 ('s-Gravenhage 1926).*

Resolutiën der Staten-Generaal van 1576 tot 1609 X, 1598-1599. N. Japikse ed. Rijks geschiedkundige publicatiën, grote serie nr. 71 ('s-Gravenhage 1930).*

Schwartzenberg en Hohenlansberg, G.F. thoe, Groot placaat en charter-boek van Vriesland IV (Leeuwarden 1782).

Stukken voor de vaderlandsche historie IV. G. van Hasselt ed. (Arnhem en Amsterdam 1793).

Uw rijk kome. Acta van de kerkeraad van de Nederduits Gereformeerde Gemeente te Dordrecht 1573-1579. Th. W. Jensma ed. (Dordrecht 1981).

'Vasten- en bededag a° 1573', De navorscher. Een middel tot gedachtenwisseling en letterkundig verkeer tusschen allen die iets weten, iets te vragen hebben of iets kunnen oplossen 36 (1886) 354.

Wagenaar, Jan, Vaderlandsche historie, vervattende de geschiedenissen der nu Vereenigde Nederlanden, inzonderheid die van Holland, van de vroegste tyden af VII (Amsterdam 1792).

Water, W. te, Historie der hervormde kerke te Gent, van haeren aevang tot derzelve einde (Utrecht 1756).

* De resoluties van de Staten-Generaal kunnen ook op internet ingezien worden:
www.inghist.nl/retroboeken/statengeneraal/